

ANTON
PAVLOVIČ

ČECHOV

ZÁPISKY
a
TRI ROKY

EUROPA

ANTON
PAVLOVIČ

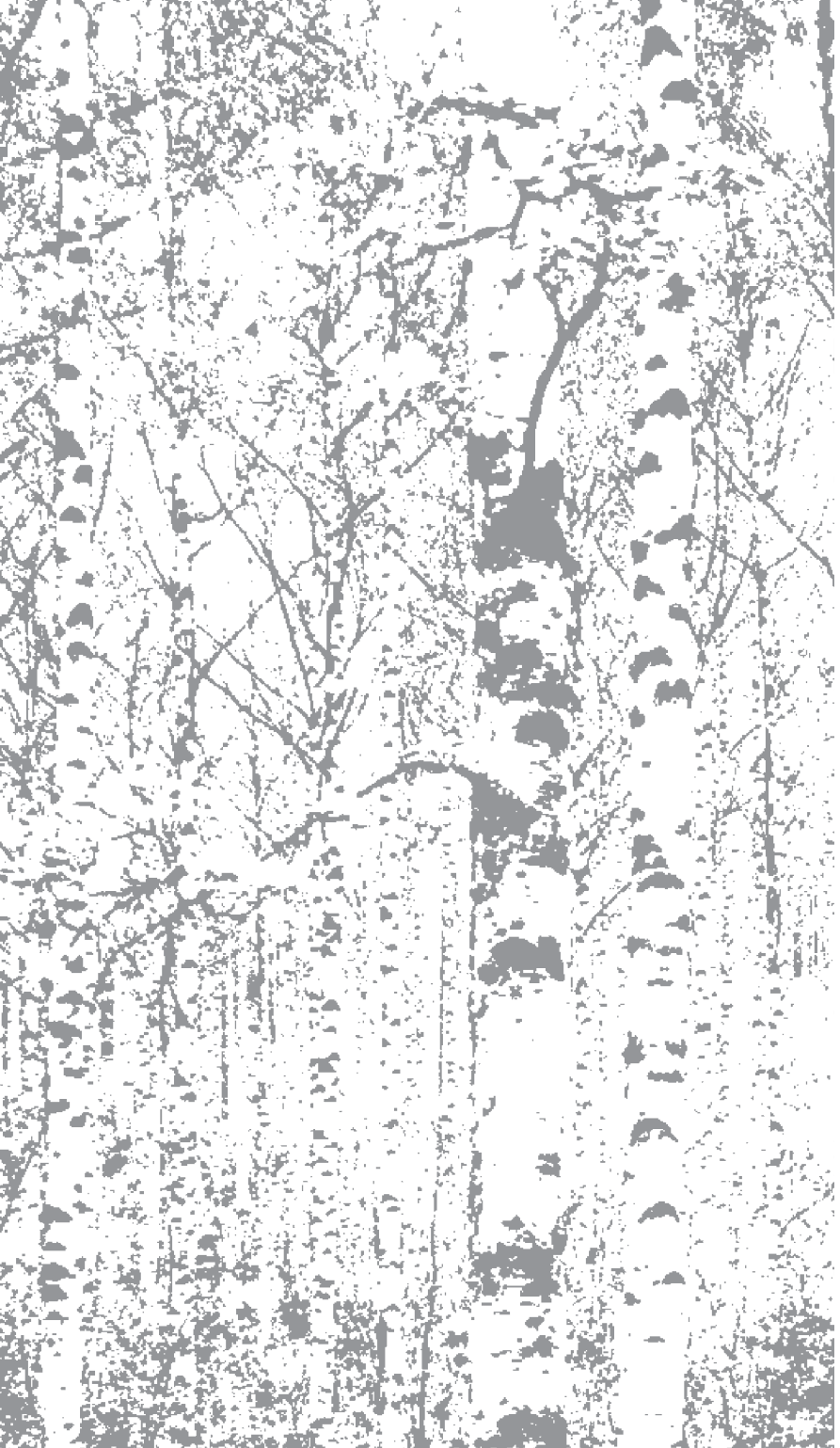
ČECHOV

ZÁPISKY

edícia

PREMENA

zväzok 11

ANTON
PAVLOVIČ

ČECHOV

TRI ROKY

EUROPA

Anton Pavlovič Čechov: Zápisky a Tri roky
Slovak edition © Vydavateľstvo Európa, s.r.o., MMVII
Translation © Valerij Kupka and Ivana Kupková, MMVII
Afterword © Valerij Kupka, MMVII
Cover design and layout © Miroslav Kraner, MMVII
First Slovak edition
www.vydavatelstvo-europa.sk

ISBN 978-80-89111-28-2

A. G. G.

ZÁPISNÍK I

Tento zápisník patrí A. P. Čechovovi.
Peterburg, Malaja Italianskaja 16, byt A. S. Suvorina.¹

- Vycestoval som 17. marca. Prokurátor mi daroval fľašu vodky.²
- Ivanovi sa Sofia nepáči, lebo vonia po jablkách.³
- Vyskúšali sme zariadenie na písanie vo vlaku. Nie je to bohviečo, ale písať sa na tom dá.
19. 3. sme prekročili hranice.
- Pricestovali sme do Viedne. Stadt Frankfurt. Zima. Hnačka.
20. 3. Zobudili sme sa o 8. hod. Boli sme v Dóme sv. Štefana.
Kúpil som si tabatierku za 4 zlaté.
- P. Suvorinovi dlhujem 16 zlatých.⁴
- „ - - „ - 4 1/2 zl.
- „ - - „ - 1 zl. 70 korún
21. 3. V Dóme sv. Štefana hral organ.
- Odhodlanie slúžiť pre všeobecné blaho určite musí byť duševnou potrebou, základom osobného šťastia; keď však toto odhodlanie nevychádza z duše, ale z teoretických alebo iných dôvodov, potom to nie je ono.⁵
- 2 košele, 1 nočná košeľa, 1 pančuchy, 1 vreckovka, 1 spodky, 1 uterák.
22. 3. sme pricestovali do Benátok. Hotel Bauer.
23. 3. Chrám sv. Marka. Dóžov palác, Desdemonin dom.
Canovova a Tizianova hrobka.
24. 3. Hudobníci. Večer, rozhovor s Merežkovským o smrti.
26. 3. Prší. Ochutnať rýdziky na smotane.
27. 3. Vycestovali sme do Bologne.⁶

- Keď O. I. spí, má na tvári ten najblaženejší výraz.⁷
- 28. 3. Z Bologne do Florencie je 48 tunelov. Ráno sme už boli v Bologni: šikmé veže, arkády, Rafaelova Cecília. Za 5½ hodiny sme boli vo Florencii.
- 30. 3. Suvorin má zlú náladu.
- Brat O. I. pil iba šampanské; nemal rád ani tak samotný tabak, ako skôr špičky na cigarety a fajky; mal rád šálky, podstavce pod poháre, manžetové gombíky, kravaty, vychádzkové palice, voňavky.⁸
- 30. 3. Pricestovali sme do Ríma.
1 košeľa, 1 nočná košeľa, 2 vreckovky, 1 pančuchy.
- Strašné je to, že tieto dve smrti (A. a N.) nie sú v živote človeka náhodou, ani ojedinelou udalosťou, ale bežnou vecou.
- V dôsledku rozdielnosti podnebia, energií, vkusu, názorov, generačných rozdielov je rovnosť medzi ľuďmi nedosiahnuteľná. Preto treba nerovnosť považovať za nemenný zákon prírody. Z tejto nerovnosti môžeme však urobiť zanedbateľný problém, tak ako to robíme s dažďom alebo s medveďmi. V tomto prípade sa dá veľa dosiahnuť pomocou výchovy a kultúry. Jednému vedcovi sa už podarilo docieľiť, že mačka, myš, sokol a vrabec jedli z jedného taniera.⁹
- 3. apríla. Vycestovali sme z Ríma.
- 4. 4. Neapol.
- 6. 4. Divadlo.
- 7. 4. Je zamračené.
- Hotel Minerva.
- 11. 4. Rím. Chrám sv. Petra, dĺžka 250 krokov.

- Monte Carlo. Ruleta.
- Ak má monacké knieža ruletu, prečo by väzni nemohli mať pri sebe karty?
- 18. 4. Vycestovali sme z Nice do Paríža.
- 21. 4. Ranná bohoslužba v cerkvi veľvyslanectva.
- 22. 4. Grévinovo múzeum.¹⁰
- Doživotné tresty spôsobili tuláctvo.
- Aby Ivašin mohol zostať s „insipidkou“¹¹, musel zhasnúť všetky sviece a nesmel si zapáliť cigaretu. Vdova po lekárovi.¹²
- Hotel Mirabeau, Rue [de] la Paix 8.
- Aľoša: Moja myseľ, mama, od choroby zoslabla a teraz som ako dieťa: raz sa modlím, raz plačem, raz sa teším...
- Kosil, ochorel, zosypal sa na zem.
- Prečo Hamleta znepokojovali prízraky, ktoré sa zjavovali po smrti, keď v samotnom živote existujú oveľa strašnejšie prízraky?
- Známeho hudobníka som požiadal o miesto pre jedného mladého muža; hudobník mi odpovedal: „Nie ste hudobník, preto ste sa na mňa obrátili.“ Poviem vám teda: nie ste boháč...¹³
- Od závidisti začne škúliť.
- Zaliečajú sa tým, ktorých sa boja.¹⁴

- Namiesto plachiet postielajú špinavé obrusy.
- Brat sníval o tom, že sa stane mestským predsedom, potom vicegubernátorom alebo riaditeľom departementu, potom zástupcom ministra. Jeho sen: napíšem patriotický článok, uverejním ho v Moskovských vedomostiach, hore si ho prečítajú a zavolajú ma riadiť departement.
- Otcovi a bratom sa vždy zdá, že ich syn a brat sa neoženil s tou, s ktorou by sa mal. Nevesty sa nikdy nepáčia.
- Brat dal peniaze na výrobu vína na Kryme. Víno bolo sladkasté a trpké.
- Nežiarlil na študentov, ktorí jeho mladú ženu brávali do divadla a na symfonické večery, ale na hercov a spevákov, ktorí sa jej nemohli nepáčiť.¹⁵
- Sestrin manžel mal deti s milenkou a tie mal radšej než zákonné. Zákonné: Saša a Zoja.¹⁶
- Po večeroch brat hrával karty v Klube lekárov.
- Otec je kurátor školy. Brat počas rozhovoru s učiteľom nasadí veliteľský tón. Kupci sa vôbec radi cítia ako nadriadení. Otec. Starešina. Speváci sa boja.
- Tie moskovské rozhovory o láske sa mu zdali úbohé a nezaujímavé, akoby naraz prečítal veľké dielo, v porovnaní s ktorým všetko, čo dovtedy považoval za dôležité, bledlo a strácalo lesk.
- To, čo prežívame, keď sme zamilovaní, je možno celkom normálny stav. Zalúbenosť človeku ukazuje, aký by mal byť.
- Sestrin manžel po večeri. Všetko na tomto svete má svoj koniec.

- Švagor sa začína vláčiť za jeho mladou ženou. Hovorí jej: Potrebujete milenca.
- Pri pohľade na svojich moskovských známych si pomyslela: „Akí sú len v Moskve nepekni chlapi!“¹⁷
- Švagor: „Viete, neexistuje žena, ktorá by nepodviedla svojho muža. Nie je to nič hrozné. Nikomu to neuškodí.“
- V kupé jej švagor hovorí: „Čoho sa bojíte? Čo je na tom také strašné? Veď z vás preto neubudne!“
- Zvykol si, že keď sa dáma zľakne, protestuje, váha, znamená to, že na ňu zapôsobil a páči sa jej; ak však na jeho dobiedzanie dáma zareagovala ľahostajne alebo so smiechom, znamenalo to, že sa jej nepáči.¹⁸
- Kosťa o Kišovi: „Vždy, v akejkoľvek situácii je k všetkému rovnako ľahostajný ako mäkkýš.“
- Keď budete pracovať pre dnešok, vaša práca vyjde navnivoč; treba pracovať a myslieť len na budúcnosť. Ľudstvo bude žiť pre dnešok iba ak v raji, ľudstvo vždy žilo budúcnosťou.
- Umelec: Neverte buržoáznym spisovateľom. Ich idey sú rovnako buržoázne ako oni sami. To hlavné, čo chcú dosiahnuť, je, aby žena dostávala plat zo štátnej pokladnice, t. j. aby tak ako oni žila na úkor pracujúceho ľudu. Napokon, nie som proti slobode žien. Som toho názoru, že každý má žiť, ako chce.
- Umelec: Keby z Marsu spadol balvan a rozmliaždil by celé nežné pohlavie, bol by to akt najvyššej spravodlivosti.
- Umelec: Musí vo mne vidieť seberovného človeka, a nie samca, ktorému sa chce zapáčiť.

- Umelec: Bola dosť chudá, aby sa ešte mohla niekomu páčiť. Nemám rád tučné ženy.

- Duchovenstvo a herci majú veľa spoločného.

- Bol šťastný iba raz v živote – pod daždnikom.¹⁹

- Vždy treba myslieť na školy, nemocnice a väznice. Je to jediný spôsob, ako zvíťaziť nad prírodou.

- Petrovi: Máš na tvári taký spasiteľský výraz, akoby si si ju dva roky okiadzal kadidlom.

– Ako poviete.

- Láska je dobro... Nie náhodou sa vlastne v každej dobe takmer u všetkých kultúrnych národov láska v širokom zmysle slova, ako aj láska muža a ženy rovnako nazýva láskou. Láska často býva krutá a deštruktívna, príčina však nespočíva v nej samej, ale v nerovnosti ľudí. Keď sú jedni sýti, rozumní a dobrí a druhí hladní, hlúpi a zlí, každé dobro vedie len k nezhodám a prehlbuje nerovnosť ľudí.

- Šťastie a radosť zo života nespočívajú v peniazoch ani v láske, ale v pravde. Ak chce človek dosiahnuť živočíšne šťastie, život mu aj tak nedopraje, aby sa opájal šťastím, ustavične ho bude prekvapovať údermi.²⁰

- Neslobodní ľudia majú v hlave vždy zmätok.

- Známkou dobrej výchovy nie je, že človek nevyleje omáčku na obrus, ale že si nevšimne, keď to spraví niekto iný.

- Zlé oči ako u človeka, ktorý zaspal po obede.

- Ariadna výborne ovláda tri jazyky. Žena sa vie rýchlo naučiť cudzie jazyky, pretože má v hlave veľa prázdneho miesta.

- Ženu treba vychovať tak, aby si dokázala uvedomovať svoje chyby, v opačnom prípade si bude vždy myslieť, že má pravdu.
- Roľníci, ktorí pracujú zo všetkých najviac, nikdy nepoužívajú slovo „práca“.
- Stúpajte stále vyššie po rebríku, ktorý sa volá civilizácia.

Pri pohľade na jej postavu a výraz tváre človeku napadne, že má pod korzetom žiabre.²¹

- Názov: Egreš. X. slúži v úrade, je strašne skúpy, šetrí peniaze. Sen: ožení sa, kúpi si statok, bude driemať na slnku, piť na zelenej tráve, jesť svoju kapustovú polievku. Prešlo 25, 40, 45 rokov. Už sa vzdal ženby, sníva o statku. Napokon má 60. Číta veľavravné sľubné inzeráty o stovkách desatin, o hájoch, riekach, rybníkoch, mlynoch. Penzia. Prostredníctvom komisionára si kúpi malý statok s rybníkom... Prejde sa po svojej záhrade a cíti, že tam čosi chýba. Príde na to, že v záhrade chýbajú egreše, pošle sluhu do škôlky. O 2 – 3 roky, keď už má rakovinu žalúdka a smrť je blízko, mu na tanieri prinesú jeho egreše. Pozrel na ne ľahostajne... A vo vedľajšej izbe sa už zvrátila jeho prsnatá neter, hlučná osoba. (Posadil egreš na jeseň, v zime ochorel a už nevstal z postele. Pri pohľade na tanier s egrešmi: a toto je všetko, čo som dostal od života!) On, syn skrachovaných statkárov, často spomína na detstvo, ktoré strávil na dedine.²²

- Učiteľ: Z čoho je utvorené srdce?
Slečna: Z chrupavky?

- Keď je v dome niekto dlho chorý, všetci si v duchu želajú, aby zomrel, vlastne všetci okrem detí, ktoré sa boja smrti, a napríklad matiek, ktorých sa pri pomyslení na smrť zmocňuje hrôza.

- Získavajte priateľov pomocou nespravodlivého bohatstva. Bolo to povedané takto, lebo spravodlivé bohatstvo nie je a nikdy nebude.
- Egreše boli trpké: „Aké je to všetko hlúpe,“ povedal úradník a zomrel.
- Osamelí ľudia chodia do reštaurácií a verejného kúpeľa, aby sa mohli porozprávať.
- Na dedine: spať ide o desiatej, vstáva o deviatej; po takom dlhom spánku sa mu mozog prilepil k lebke, potom poobede opäť nečakane zaspal – a potom do večera už len desivé živé sny.
- Div. hra: Herečka uvidí rybník, rozplače sa, spomenula si na detstvo.
- Div. hra: Medzi hercami a spisovateľmi vládne svojská solidarita; keď ňa už raz prijmú medzi seba, staneš sa slávnym po celom Rusku.
Keď zomrie nejaký významný astronóm alebo politik, vyjde len páriadkový nekrológ, ale keď zomrie herec alebo spisovateľ, nasúkajú tam nekrológ na dva stĺpce, a navyše ho dajú na prvú stranu a olemujú čiernou farbou.²³
- Som už taký starý, že zo mňa asi cítiť psí zápach, ale ty, sestra, si ešte mladá.²⁴
- Učiteľ; stále sa motá z izby do izby. V 3. dejstve prekáža pri rozhovore, požiadajú ho, aby odišiel.²⁵
- V listoch sa podpisovala ako Čajka.
- Stovky vierst pustej, jednotvárnej, spálenej stepi nedokážu tak strašne nudiť ako jeden človek.

- Vošky rozožierajú rastlinu, hrdza kov a lož dušu.
- Pravdu má ten, kto je úprimný.
- Predtým považoval čudákov za chorých, teraz si myslí, že je normálne, keď je človek čudák.
- Za dverami šťastného človeka by mal stáť niekto s kladivkom, ustavične mu klopať na dvere a pripomínať, že sú aj nešťastní ľudia a po krátkom štastí nepochybne príde nešťastie.
- Príde čas, keď aj teba, obyčajného sedliaka, bude inteligent vychovávať a zahŕňať starostlivosťou ako svojho syna alebo svoju dcéru a dá ti vedu a umenie, a nebudú to len omrvinky, ako je to teraz – zatiaľ si však otrok, mäso pre pušky.
- Keď jeden bohatý stavec pocítil, že sa blíži smrť, rozkázal, aby mu priniesli miskú medu, a spolu s medom zjedol svoje peniaze.
- Človeka, ktorému koleso vlaku odrezalo nohu, trápilo, že v čižme s odrezanou nohou zostalo 21 rubľov.
- X. prišiel k priateľovi Z. prenocovať. Z. je vegetarián. Večerajú. Z. vysvetľuje, prečo neje mäso. X. všetko chápe, ale nerozumie jednému: „Načo sú teda svine?“ X. si vie predstaviť každé zviera na slobode, ale nevie si predstaviť slobodné svine. V noci nemôže zaspáť, trápí sa a pýta sa sám seba: „Tak načo sú potom tie svine?“
- Tak ako je netaktné pýtať sa trestanca, za čo ho odsúdili, je netaktné pýtať sa veľmi bohatého človeka, načo mu je tak veľa peňazí a prečo tak hlúpo nakladá so svojím bohatstvom. A po spravidla ostýchavom a trápnom rozhovore na túto tému nečakane dochádza k vzájomnému ochladnutiu.

- Človek v puzdre, galošiach, dáždňik v puzdre, hodinky v puzdre, nôž v puzdre. Keď ležal v truhle, zdalo sa, že sa usmieva: našiel svoj ideál.²⁶

- Keď človek miluje, dokáže v sebe objaviť také veľké bohatstvo, toľko nežnosti, láskavosti, až sa mu ani nechce veriť, že vie milovať.

- Prišiel som k známemu, má veľa hostí, práve večerajú. Je tu veľmi veselo. Aj mne je veselo, rozprávam sa pri stole s dámami, pijem víno. Fantastická nálada. Odrazu vstáva [Tupikov] N. s tvárou vážnou ako prokurátor a na moju počesť prednáša prípitok. Majster slova, ideály, v dnešnej dobe, keď ideály vybledli... rozosievajte múdrosť, večné hodnoty... Cítil som sa, akoby som predtým bol pod nejakým klobúkom, a teraz ho zo mňa zložili a všetci sa upriamili na mňa. Po prípitku si všetci štrngli, mlčanie. Veselosť sa stratila.

– Teraz by ste mali niečo povedať vy, – hovorí mi vedľa sediaci dáma. Ale čo tu môžem povedať? S radosťou by som doňho hodil fľašu. Aj spať si líham so zlým pocitom na duši. „Pozrite sa, páni, pozrite, aký hlupák tu sedí medzi vami!“²⁷

- Na obvodnom úrade zaviedli telefón, ktorý čoskoro prestal fungovať, pretože sa v ňom zahniezdili šváby a ploštice.

– Prečo sú tvoje piesne také krátke? – spýtal sa raz ktosi vtáka. – Nestačíš s dychom?

–Mám veľmi veľa piesní a chcel by som ich vyrozprávať všetky.

Alphonse Daudet

- Zapriať pomaly, ale jazdiť rýchlo – taká je mentalita tohto národa, povedal Bismarck.

- Pri hmyze z húsenice vzniká motýľ, u ľudí naopak: z motýľa húsenica.²⁸

- Psy si v dome neoblúbili svojich pánov, ktorí ich krmili a hladkali, ale kuchárku, cudziu ženskú, ktorá ich mlátila.
- Človek, ktorého sa všetci boja, lebo každého obmedzuje; sotva niekto niečo povie, on na to okamžite: „Čo tým vlastne chcete povedať?“ V jeho spoločnosti všetci mlčia.
- Pôda je tu taká úrodná, že keď na jeseň zasadíte do zeme oje, o rok z neho vyrastie dostavník.
- Div. hra. Aby k Z.-ovi nechodili návštevy, hrá sa na notorického alkoholika, aj keď vôbec nepije.
- Trpí na rednutie mozgu a celý mozog mu vytekol cez uši.
- 40-ročná podpriemerná herečka, nepekná, jedla jarabicu; mne bolo jarabice ľúto a pomyslel som si, že za svojho života bola tá jarabica talentovanejšia, múdrejšia a čestnejšia ako táto herečka.
- Karl Kremertartarlau.
- Hostia odišli; hrali karty, zostal po nich neporiadok: nafajčené, papieriky, taniere, ale hlavne – svitanie a spomienky.
- Lepšie je rukou hlupáka zahynúť, ako dostať od neho pochvalu.
- Prečo stromy ďalej rastú, a ešte tak nádherne, keď ich majitelia zomreli?
- Život sa zdá taký veľký, obrovský, a my sa tu tlačíme na malom fliačiku.
- Keď sa smeje, ukazuje zuby a ďasná.